

Alleluja je hebrejska beseda, Hallelujah t. j. hvalite Bogá! Alleluja je hvala Božja naj višega navdušenja. Zelo častitljiv je 116. psalm . . v pesniških versticah . . ; ali 149, in cerkvene predglasja itd. — Alleluja lepo se glasi, — Kadar v tvojem sercu greha ni (str. 122). Cerkevna predglasnica velikonočnega časa, v pesniški meri: Raduj se, Kraljica nebeška, premila itd.! — Za duše v vicah je v 8 kiticah zložil S—v. pesem na pr.: Bog ljubezni, Bog dobrote, — Oh, ozri se na sirote, — Duše, ki terpe v temnicah, — Grozno mučijo se v vicah! — Daj jim Jezus, naš Pastir! — Daj jim, daj jim večni mir itd. — Poklon premilostnemu gosp. novemu škofu Ljubljanskemu dr. Jakopu Misiju (str. 384): Bodi s serca nam pozdravljen, — Novi Višji naš Pastir! — Prihod tvoj preljubljen, slavljen — Nam obeta sladki mir itd. — Znamenita v cerkvenem slovstvu pa je (str. 361):

Salve Regina.

(Češena si Kraljica).

1. Bodi češena, o Kraljica, Milosti mati, naše življenje, Ti tolažnica za terpljenje, Sveta Devica!	2. Ti nam utéha, morje sladkosti, Vžaljenim milo si hladilo, Ranjenim up in voljno mazilo V vsaki bridkosti.
3. K tebi vpijoci v joku terpimo V solzni dolini vboge reve, Sinovi, hčere tožne Eve K tebi bežimo!	4. Daj pomočnico se skazati, Svoje obličje nam odgerni, Mile oči ti na nas obrni, Smiljena Mati!
5. Ko se življenje h koncu pomika, Takrat odpri nam svete nebesa, Sad nam pokaži svoj'ga telesa — Odrešenika!	6. Milost naj tvoja nas obsija, O milostiva, mila in blaga, Vselej dobrotna, sladka, predraga Mati Marija!
V. O sveta Božja porodnica, Prosi oh za nas, Mati Devica!	O. Da bomo bedni Vslišanja vredni!

M o l i m o.

O Bog, naše pribežališe in moč!
Poslušaj pobožne prošnje svoje Cerkve,
in dodeli,
da na posredovanje častitljive in brezmadežne
Marije Device,
Božje porodnice;
svetega Jožefa,
tvojih ss. aposteljnov Petra in Pavla,
in vsih Svetnikov:
kar v sedanjih stiskah ponižno prosimo,
v resnici dosežemo,
po ravno tistem Kristusu,
Gospodu našem.
Odg. Amen.

S—v.

Domoznanstvo kranjske vojvodine.

Spisal **Iv. Lapajne.**

(Dalje.)

Na Dunaj se je Otokar najbolj zanašal; a ko je videl, da bi tudi to mesto kmalu prišlo njegovim neprijateljem v roke, in ko se je bil mej tem časom upor unel celó v domači deželi česki, sklenil je Otokar z Rudolfom mir (1276.) in se odpoval gospodstvu Avstrijske, Štajerske, Koroške in Kranjske.

Oskrbovanje Koroške, Kranjske in Slovenske Krajine je bilo izročeno Rudolfovemu zavezniku, grofu Manhardu Tirolskemu, ki je bil s svojim bratom Albrehtom te dežele pribojeval.

Ko se je bil Otokar v drugič dvignil zoper Rudolfa, poslali so tudi Kranjci svojo pomoč. Ulrik Heimburški je vodil 200, Majnhard pa 300 (vmes Tirolci) kranjskih vi-tezov. Za Otokarja nesrečna bitka na Moravskem polji (1278) — česki kralj je padel v boju — bila je rojstveni dan za Habsburško Avstrijo.

Od bitke na Moravskem polji do smrti cesarja Friderika IV. (1278—1493).

Prvi Habsburžani kot vladarji Kranjske.

Po svetovno-imenitni zmagi na Moravskem polji, postal je nemški kralj Rudolf tudi gospodar avstrijskih dežel. V Judenburgu na Štajerskem vzprejel je višje duhovenstvo in plemstvo kranjske dežele, ki so se mu ondi poklonili; oskrbovanje kranjske dežele je izročil pa grofu Majnhardu. L. 1281. pa je izročil užé svojemu najstarejšemu sinu Albrehtu Štajersko, Kranjsko in Slovensko krajino. V tem letu je v Avgsburgu razglasil splošni deželni mir, in l. 1282. vršila se je v Avgsburgu v pričo volilnih knezov slovesna izročitev teh dežel z Avstrijo vred sinovoma Albrehtu in Rudolfu, in tako se je osoda naše domovine tesno zvezala s Habsburško hišo. Do l. 1335. so pa imeli še goriški grofje gosposke pravice nad Kranjsko, ker so jo bili od kralja Rudolfa v zastavo dobili.

Gospodstvo Goričanov na Kranjskem (1278—1335).

Užé l. 1286. je dobil grof Majnhard goriški od Rudolfa Koroško, ker mu je bil zvest v vojski, ker mu je posodil še 20.000 mark, zastavil mu je še Kranjsko in Slovensko krajino. Grof Majnhard IV. je bil užé l. 1283. na Kranjskem, kjer je razsodil neki prepir. L. 1286. je pregledal vse gradove in trdnjave, katere so imeli prej koroški vojvode. L. 1287. je bil v Loki, l. 1288. v Ljubljani, kjer je Bistriške kartuzijance osvobodil mitnine in carine.

Po Majnhardovi smrti (1295) so skupno vladali Oton, Ludovik in Henrik in po Ludovikovi smrti (1305) Henrik sam. Zvest vazal Habsburžanov, se je bojeval v bitkah z vojvodo Albrehtom zoper Adolfa Nasavskega.

Henrik je vzprejel tudi krono česko (1307), kar ga je spravilo v vojsko z Albrehtom. Ko je bil pa kralj Albreht po svojem stričniku Janezu umorjen (1308), obrnilo se je vojvodu Henriku na bolje, in pogodil se je bil z avstrijskim vojvodo Friderikom. Česko kraljevsko krono je tudi kmalu oddal Luksemburškemu Ivanu. Kranjsko deželo je Henrik sevéda še obdržal in zdaj za njo tudi bolje skrbel, česar pa je bila tudi potrebna; kajti l. 1309. so kobilice deželi škodo delale in l. 1312. je bila tako velika lakota, da so morali žito iz Sicilije dovaževati. L. 1313. je bil Henrik v svojem gradu v Ljubljani in je potrdil Zatiškemu samostanu svobodsčine. L. 1317. se je mudil v Kameniku, kjer je nunskega samostanu v Velesovem potrdil njegove pravice. L. 1318. je bil zopet v Ljubljani, kjer je spravil (1320) mogočna plemiča Ortenburškega in Turjaškega, ki sta si tako v laséh bila, da je bil Ortenburški Turjaškemu razdril grad. V l. 1320. je skazal tudi Ljubljanskim meščanom svojo naklonjenost s tem, da je ukazal tudi plemičem, v Ljubljani naseljenim, da morajo enako drugim meščanom davke plačevati in pomagati, kadar je treba stražiti, mestno zidovje, moste in prekope delati. L. 1335. je umrl Henrik brez otrok; Koroško, Kranjsko in Slovenska krajina pripadle so zopet vojvodom avstrijskim in štajerskim.

Kulturno zgodovinski pregled od bitke na Moravskem polji do smrti vojvode Henrika (1278—1335).

Rudolfove postave so pokazale svoj dober vpliv v tem, da so se mesta razširjevala. Ljubljana je postala sedež vojvodine uprave, in včasih je bila celó stolica deželnega kneza samega. Plemiči so se naseljevali v mestu, kjer se je trgovstvo vedno bolj in bolj razvijalo. Dokaz temu je, da je bilo vse polno judov v Ljubljani, katere so bili Ljubljančanje napadli, ker so menili, da so jim dete ugrabili in njegovo kri za velikonočni praznik porabili.

Na Gorenjskem je nastala Radovljica, ki je dobila od Henrika mestne pravice; Ondotno cerkev je bil oglejski očak užé v 12. stoletju ustanovil. Škof Konrad III. je bil Loko utrdil (1317). Mestece Kameniško je z Benetkami tržilo.

Za omiko skrbeli so edino le duhovniki, ki so se šolali na italijanskih visokih šolah. Vender je l. 1291. govor o šolniku v Ljubljani, ki je bil menda iz nemškega reda. V tej dobi so nastale cerkve: v Kranji (1291), Stari Loki, v Svibnjem in Radečah (1324) ter cerkev nemškega reda v Ljubljani (1292).

Red templarjev, ki so se bili naselili v Postojini in Vipavi, bil je odpravljen (1307); njih posestva je dobil red Maltajski (Johanniter). Nastali so pa tudi novi samostani: v Mekinah Klarise (nune) l. 1387., ki je bil ustanovljen po Seifriedu Gallenberškem, čegar hči Clara je bila prva opatica. Nunski samostan v Loki je bil tudi l. 1331. ustanovljen.

Brižinski škofje so naselili Tirolce na svojem zemljišči, in ti so ustanovili na koncu Selške doline Sorico (1283).

Kranjski plemiči te dobe so bili: Thurn, čegar ded je bil Pagano della Torre († 1241) gospod Milanski.

Radovljiško panogo je ustanovil Salvino della Torre († 1298). Lanthieri izvajajo svoje plemstvo od vojnika Lanterius za langobardskega kralja Deziderija. Bistriški, Stattenberški (pri Mokronogu) in Svibinjski vitezi so bili hrabri in bojeviti ter končali v bojih svoje življenje. (Dalje prih.)

D o p i s i.

Iz Logatskega okraja. V 30. dan julija t. l. zborovalo je učiteljstvo tega okraja po ministerijalnem ukazu za bogočastje in uk od 8. maja 1872. l. Naš novoizvoljeni nadzornik g. Vilbald Zupančič otvori zbor točno ob 9. uri v Cerkuški šoli. Določil si svojim namesnikom g. ondotnega nadučitelja Dermelja in zapisnikarjema sta po vzkliku izvoljena g. nadučitelj Pipan in gđ. Jurman.

Opazke g. nadzornikove bile so nekako take-le: disciplina je sploh dobra in v nekaterih krajih celó izvrstna, samo na telesno snažnost naj se bolje pazi, in šolske sobe naj se dobro prezračujejo. Otroci naj se vedno ravno držé, bodisi sedé ali stojé, in pazi naj se posebno, da se odstranijo vse take reči, ki bi očesu škodovalé. Naloge naj se vestno popravljajo in pismeni jezik naj se vpeljuje. Nemški pravopis naj se ravná po ministerijalnem ukazu. Petje in sadjereja jako lepo napreduje, sploh šolstvo je v tem okraju v pravem tiru.

O »spisji« v ljudski šoli je g. Žebrè prav temeljito govoril; posebno pohvalo je pa žel g. Božič, razpravljajoč »kolegijalnost mej učiteljstvom na večrazrednicah, da bode sebi in šoli koristilo«.

Udje stalnega in knjižničnega odbora ostanejo dozdani.

Na vrsti je samostalni predlog: kako bi se odpravile napake udov nekaterih krajnih šolskih svetov ali krajnih šolskih nadzornikov, kadar pridejo v šolo poslušat ali nadzorovat!

Napake so take-le: Kadar pride kak ud kakega krajnega šolskega sveta v šolo poslušat ali takorekoč nadzorovat, bodi si nadzornik, ali ne, kar je vse jedno, véde se surovo in častihlepno,